

NÜFUS DEFTERLERİNDE TUZLUKÇU - 1

1844 TARİHLİ AKŞEHİR NÜFUS DEFTERİ'NDE TUZLUKÇU KARYESİ MAHALLE-İ EVVEL (YUKARI MAHALLE)

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren asker toplamak ve vergi almak için belirli dönemlerde tahrir yapılmış ve çeşitli kayıtlar tutulmuştur. Modern anlamdaki nüfus hizmetleri ise 1831 nüfus sayımından sonra Dâhiliye Nezareti bünyesinde Ceride-i Nüfus Nezareti (Sicili Nüfus Nezareti) ve bu işleri Sancaklarda yürütecek Defter Nazırlıklarının kurulmasıyla başlamıştır.

Sultan II. Mahmut döneminde 1831 yılında ilk genel nüfus sayımı yapılmıştır. Bu sayımla Müslim ve gayr-i Müslim nüfusu tespit etmek ve böylece ülke içerisindeki askerliğe elverişli erkek nüfusun ve ülke içerisindeki cizye mükellefi gayr-i Müslim nüfusun tespit edilmesi hedeflenmiştir.⁽¹⁾

1831 nüfus sayımından son-

Av. Serdar CEYLAN

ra, 1844, 1852, 1856, 1866, 1881/82 ve 1905 gibi değişik tarihlerde bölgesel veya genel nüfus sayımları yapılarak, kayıtların güncel tutulmasına çalışılmıştır. Bu nüfus sayımlarının temel amacı daha çok askerlik ve vergilendirme ile alakalıdır. Çünkü devlet, müslüman nüfusun miktarını askerlik bakımından; Hıristiyan nüfusun sayısını da vergi (cizye, haraç) bakımından öğrenmek istemiştir.

Ceride-i Nüfus Nezareti, 1884'de Nüfusu Umumiye Müdüriyetine dönüştürülmüştür. Bu birim 1889 tarihinde Sicili Nüfusu Ahali İdareyi Umumiyesi olmuş, 1914 yılında Nüfus Müdüriyeti Umumiyesi adıyla yeniden revize edilmiştir. 1905 yılında yapılan Genel Nüfus Yazımıyla oluşturulan kayıtlar ve 1914 yeniden düzenlenen Sicil-i Nüfus Kanunu, Cumhuriyet dönemindeki nüfus hizmetlerinin

(1) II. Mahmut döneminde Yeniçeri Ocağı kaldırılıp (1826) yerine yeni bir ordunun kurulmuştur.

temelini oluşturmuştur.

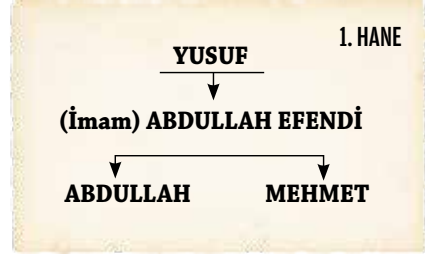
Bu dönemde Rumeli ve Anadolu'da yapılan nüfus sayımlarına ait defterlerden biri de Hicri 1260/ Miladi 1844 tarihli "**Konya Sancağı'nın Defter Nazırı İdaresinde Bulunan Akşehir Kazası'nın Nüfus Zükurunun İslam Defteri**"dir. Bu defterde Akşehir kazası ve köylerine ait nüfus kaydedilmiştir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde 1260.Z.29 tarihli ve NFS.D.No:3285 numara ile kayıtlı olan Konya Akşehir Kazası Nüfus Defteri, toplam 286 sayfadır.

Nüfus defterinde 218 ile 223 sayfalar arasında geçen Tuzlukçu Karyesi'nin Mahalle-i Evvel (Yukarı Mahalle) hane ve yaşlarına göre mevcut nüfusu şöyledir:

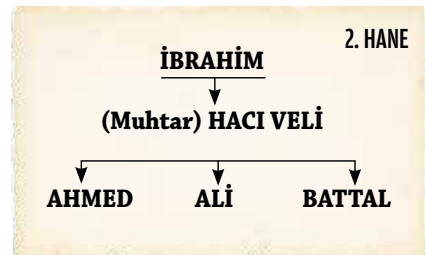
KARYE-İ TUZLUKÇU MAHALLE-İ EVVEL

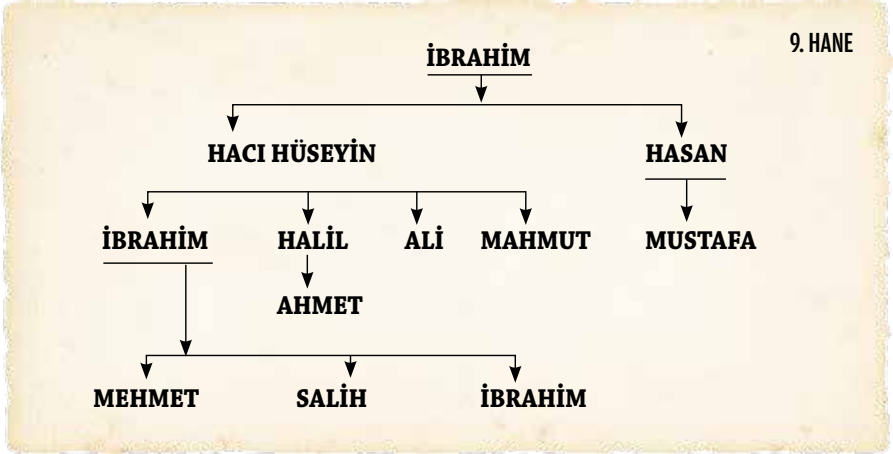
- 1. Hane:** Kısa boylu, ak sakallı çiftçi Abdullah Efendi bin Yusuf (65 yaşında, Köy İmamı); oğlu Abdullah (8 yaşında); diğer oğlu Mehmet (5 yaşında).
- 2. Hane:** Orta boylu, kara sakallı, çiftçi Hacı Veli bin Ahmed (35 yaşında, Muhtarı evvel); oğlu Ahmed (yaşında); diğer oğlu Ali (7 yaşında); diğer oğlu Battal (3 yaşında).
- 3. Hane:** Orta boylu, ter bıyıklı, çiftçi Ömer bin Ahmed (19 yaşında); oğlu Muhammed Emin (1 yaşında).
- 4. Hane:** Orta boylu, kumral sakallı, çiftçi Hacı Süleyman bin Abdülkadir (45 yaşında); oğlu Ahmed (10 yaşında); diğer oğlu Mehmet (5 yaşında).

da); diğer oğlu Seyyid (1 yaşında).

- 5. Hane:** Orta boylu, kumral kırca sakallı, çiftçi Hacı İsmail bin Abdurrahman (40 yaşında); oğlu şabb-i emred (sakalı bıyığı çıkmamış genç) Abdurrahman (17 yaşında).
- 6. Hane:** Orta boylu, kara sakallı, çiftçi Halil bin Yusuf (35 yaşında); oğlu şabb-i emred Yakup (12 yaşında); diğer oğlu Abdülkadir (5 yaşında); diğer oğlu Yusuf (2 yaşında); karındaşı, orta boylu, kumral sakallı, Mustafa bin Yusuf (27 yaşında).
- 7. Hane:** Orta boylu, kara köse sakallı, çiftçi Mehmet b. Abdil oğlu Ali (40 yaşında); oğlu Veli (11 yaşında); diğer oğlu Hüseyin (10 yaşında); diğer oğlu Ali (5 yaşında).
- 8. Hane:** Orta boylu, kara sakallı, çiftçi Ahmet bin Abdil oğlu Ali (30 yaşında); oğlu Mustafa (3 yaşında).
- 9. Hane:** Orta boylu kır sakallı çiftçi Hacı Hüseyin bin İbrahim (45 yaşında); oğlu orta

boyu, kumral bıyıklı, İbrahim (30 yaşında); diğer oğlu, orta boylu, kumral bıyıklı, Halil (25 yaşında; Asakir-i Nizamiyeyi Şahane'ye ... ay hizmet ederek ba tezkere gelen redif neferi 58); diğer oğlu şabb-i emred Ali (12 yaşında); diğer oğlu Mahmud (8 yaşında); hafidi (torunu) Mehmet bin İbrahim (8 yaşında); diğer hafidi Salih bin İbrahim (7 yaşında); diğer hafidi İbrahim bin İbrahim (5 yaşında); diğer hafidi Ahmed bin Halil (6 yaşında); karındaşı oğlu rençber şabb-i emred Mustafa bin Hasan (17 yaşında)

10. Hane: Orta boylu, kumral sakallı çiftçi Memiş bin Latif oğlu Mehmet (35 yaşında); oğlu Mehmet (6 yaşında).

11. Hane: Orta boylu, kara sakallı, çiftçi Hacı İbrahim bin Veli (35 yaşında); oğlu Ömer (8 yaşında); diğer oğlu Süleyman (3 yaşında); diğer oğlu Mehmet (2 yaşında).

12. Hane: Orta boylu, kara sakallı, çiftçi Süleyman bin Süleyman (35 yaşında); oğlu orta boylu, ter bıyıklı Musa

(19 yaşında); diğer oğlu İsmail (1 yaşında).

13. Hane: Şabb-i emred Hüseyin bin Hacı Halil (17 yaşında); karındaşı Hasan bin Hacı Halil (10 yaşında).

14. Hane: Kısa boylu, kır sakallı, Yaylı oğlu çiftçi Halil bin Yusuf (48 yaşında); oğlu Ebu Bekir (7 yaşında); diğer oğlu Ali (2 yaşında); karındaşı orta boylu, kumral sakallı İsmail bin Yusuf (20 yaşında).

15. Hane: Orta boylu, kumral sakallı, çiftçi İbrahim bin Mehmetcik (40 yaşında); oğlu şabb-i emred Ali (12 yaşında); diğer oğlu Mehmet (8 yaşında); diğer oğlu İsmail (2 yaşında).

16. Hane: Orta boylu, kumral sakallı, çiftçi Mustafa bin Yusuf (35 yaşında); oğlu şabb-i emred Yakup (17 yaşında); diğer oğlu şabb-i emred İsmail (13 yaşında); diğer oğlu şabb-i emred Ali (12 yaşında); diğer oğlu Veli (7 yaşında).

17. Hane: Orta boylu, kır sakallı, çiftçi Ömer bin Ali (50 yaşında); oğlu şabb-i emred Ahmet (12 yaşında); üvey oğlu

orta boylu kara bıyıklı Ali bin Mehmet (20 yaşında).

18. Hane: Orta boylu, ter bıyıklı, Yusuf oğlu çiftçi Ali bin Yunus (17 yaşında).

19. Hane: Orta boylu, kır sakallı, çiftçi Abidin bin İsmail (60 yaşında); oğlu orta boylu kara bıyıklı Musa (27 yaşında, Asakiri Nizamiye-i Şahane'de Dersaadet Ordugahı'nda K.5); diğeri kara sakallı Ahmet (35 yaşında); diğeri orta boylu kara az bıyıklı İbrahim (23 yaşında); oğlu şabb-i emred Mehmet (17 yaşında); hafidi Yusuf b. Yunus (4 yaşında); diğeri hafidi Abdülkerim b. Ahmed (2 yaşında); diğeri hafidi Ali b. İbrahim (1 yaşında).

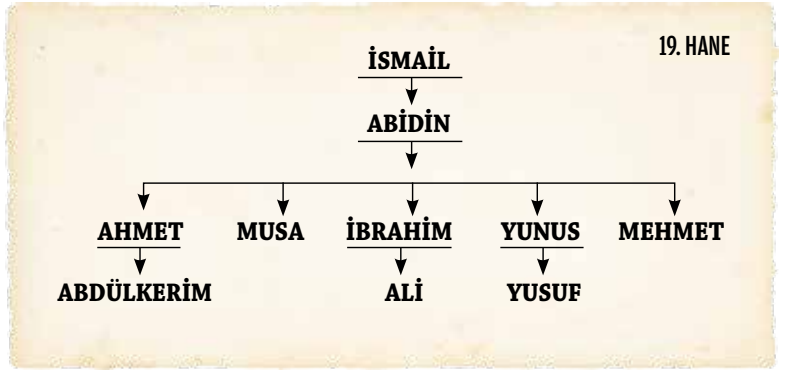
20. Hane: Orta boylu, kumral sakallı, çiftçi Halil bin Ahmet (30 yaşında); oğlu şabb-i emred Ahmet (12 yaşında); diğeri Mehmet (5 yaşında).

21. Hane: Orta boylu, kumral sakallı, Hacı İsa bin Veli (40 yaşında, 9 Mah mukaddemi ile hacc-ı şerife gitmiş).

22. Hane: Şabb-i emred Abdüsselam bin Selam oğlu İsmail (16 yaşında); karındaşı şabb-i emred Osman bin İsmail (12 yaşında); diğeri Ali bin İsmail (5 yaşında).

23. Hane: Orta boylu, kumral sakallı, çiftçi Süleyman bin Abdüsselam (40 yaşında); oğlu Mustafa (5 yaşında); diğeri Mehmet (3 yaşında).

24. Hane: Kısa boylu, kumral sa-

kallı, çiftçi Abdi bin Halil (35 yaşında); oğlu Halil (8 yaşında); diğeri Abdurrahman (5 yaşında).

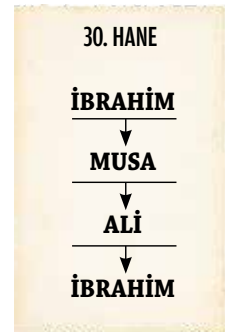
25. Hane: Orta boylu ak sakallı çiftçi İbrahim b. Ali (70 yaşında); oğlu orta boylu ter bıyıklı Ali (19 yaşında); diğeri (oğlu) Mehmet (1 yaşında).

26. Hane: Orta boylu sarı sakallı çiftçi Mustafa b. Ali (35 yaşında); oğlu şabb-i emred Ali (13 yaşında); diğeri (oğlu) Mevlüt (8 yaşında); diğeri (oğlu) Hüseyin (7 yaşında).

27. Hane: Orta boylu kır sakallı çiftçi İsmail b. Abdi; oğlu şabb-i emred Ahmet (16 yaşında); diğeri (oğlu) Harun (13 yaşında); diğeri (oğlu) İsmail; diğeri (oğlu) Yunus (5 yaşında).

28. Hane: Orta boylu kumral sakallı çiftçi Halil b. Osman (40 yaşında); oğlu şabb-i emred Ahmet (17 yaşında); diğeri (oğlu) şabb-i emred Mehmet (16 yaşında).

29. Hane: Orta boylu kara sakallı çiftçi Ömer b. Ahmet (35

yaşında); oğlu Osman (9 yaşında); diğeri (oğlu) Ahmet (7 yaşında).

30. Hane: Orta boylu kır sakallı çiftçi Musa b. İbrahim (50 yaşında); oğlu uzun boylu ter bıyıklı Ali (19 yaşında); hafidi İbrahim b. Ali (6 yaşında).

31. Hane: Orta boylu kumral sakallı çiftçi İsmail b. Abdülkadir (35 yaşında).

32. Hane: Orta boylu kara sakallı çiftçi Abdurrahman b. Abdülkadir (40 yaşında); oğlu şabb-i emred Abdülkadir (17 yaşında).

33. Hane: Orta boylu sarı az bıyıklı çiftçi Ahmed bin Mehmed (22 yaşında); karındaşı orta boylu ter bıyıklı Hüseyin bin Mehmed (19 yaşında); diğeri karındaşı şabb-i emred Osman bin Mehmed (18 yaşında, Asakir-i Nizamiyeyi Şahane'den Rumeli Ordugâhı'nda); diğeri karındaşı şabb-i emred Osman bin Mehmed (18 yaşında); diğeri karındaşı şabb-i emred İsmail bin Mehmed (16 yaşında); diğeri Mehmed bin Mehmed (10 yaşında).

34. Hane: Orta boylu ak sakallı çiftçi Mehmet bin Sarıoğlu Yusuf (60 yaşında); oğlu uzun boylu kara sakallı Ali

(35 yaşında); hafidi Mehmed bin Ali (2 yaşında).

35. Hane: Uzun boylu kara sakallı çiftçi Ahmet bin Süleyman; oğlu İbrahim (8 yaşında); diğeri Süleyman (5 yaşında).

36. Hane: Orta boylu kumral sakallı çiftçi Halil bin Mustafa (35 yaşında); oğlu Mustafa (5 yaşında).

37. Hane: Orta boylu sarı bıyıklı çiftçi Ömer b. Hacı Ömer (30 yaşında, Asakiri Nizamiyeyi Şahane'den Dersaadet Ordugâhı'nda K.5); karındaşı orta boylu kumral sakallı Hüseyin b. Hacı Mehmet (25 yaşında); diğeri karındaşı orta boylu ter bıyıklı Ali b. Hacı Mehmet (19 yaşında).

38. Hane: Şebaver İsmail b. Satılmış oğlu Hüseyin (16 yaşında); karındaşı İzzet b. Hüseyin (13 yaşında)

39. Hane: (yazılmamıştır).

40. Hane: Orta boylu kumral sakallı çiftçi Hasan b. Ömer (35 yaşında); karındaşı ter bıyıklı Yakup b. Ömer.

41. Hane: Orta boylu kumral sakallı çiftçi Ahmet b. Molla Ahmet (21 yaşında); karındaşı orta boylu ter bıyıklı Yusuf b. Molla Ahmet (19 yaşında, Asakir-i Nizamiyeyi Şahanedan Dersaadet Ordugâhı'nda K.5).

42. Hane: Şabb-i emred çiftçi Hasan b. İbil oğlu İbrahim (17 yaşında).

43. Hane: Orta boylu kara sakallı çiftçi Bekir b. Mehmet (30 yaşında); oğlu Mustafa (6 yaşında).

- 44. Hane:** Orta boylu kır sakallı çiftçi Mustafa b. Salih (44 yaşında); oğlu orta boylu ter bıyıklı Abdülhamid (19 yaşında).
- 45. Hane:** Orta boylu kumral sakallı çiftçi Salih b. Ahmet (35 yaşında); oğlu Ahmet (9 yaşında).
- 46. Hane:** Orta boylu kumral az kır sakallı çiftçi Ömer b. Musa (45 yaşında); oğlu orta boylu ter bıyıklı Musa (19 yaşında); diğeri orta boylu ter bıyıklı İsa (17 yaşında, Asakiri Nizamiyeyi Şahane'den Dersaadet Ordugâhı'nda K.5); diğeri Veli (12 yaşında); hafidi Abdülkerim b. Musa (6 yaşında).
- 47. Hane:** Orta boylu kara az kır sakallı Çoban ... Mustafa (45 yaşında).
- 48. Hane:** Orta boylu kumral sakallı çoban Süleyman b. Süleyman (35 yaşında).
- 49. Hane:** Orta boylu ter bıyıklı Hasan b. Musa (19 yaşında, asker ocağından firar ederek mahalli na-malum); orta boylu ter bıyıklı karındaşı Yusuf b. Musa (17 yaşında).
- 50. Hane:** Orta boylu kırca sakallı çiftçi Hacı Ömer b. Ali (45 yaşında); oğlu Ömer (5 yaşında).
- 51. Hane:** Orta boylu kara sakallı çiftçi ... Mesud b. Yahya? (35 yaşında); karındaşı oğlu şabb-i emred Said b. Abdülkerim (15 yaşında); diğeri Mustafa b. Abdülkerim (9 yaşında).
- 52. Hane:** Orta boylu kırca sakallı çiftçi İbiş b. Abdi (45 ya-

şında); oğlu şabb-i emred Abdi (18 yaşında,?); diğeri şabb-i emred Ali (17 yaşında); diğeri İzzet (8 yaşında).

53. Hane: Orta boylu kumral sakallı Hüseyin b. Havva oğlu İzzet (25 yaşında).

54. Hane: Orta boylu kumral sakallı çiftçi Ahmet b. Mustafa (35 yaşında); oğlu Mustafa (12 yaşında); diğeri Ebu Bekir (11 yaşında); diğeri Mehmet (5 yaşında).

Sonuç olarak;

1844 tarihli nüfus defterinde Tuzlukçu Köyü Mahalle-i Evvel (Yukarı Mahalle) toplam 54 haneenin mevcut olduğu görülmektedir. Bir hane yazılmadan atlanmış, askerde olanlar ise ayrıca belirtilmiştir.

Köyün erkek nüfusu 161'dir.

Hanelerin başlangıcı "hâ" harfi ile kısaltılarak yazılan nüfus defterine göre; 9 hanede 1'er kişi; 21 hanede 2'şer, 18 hanede 3'er, 4 hanede 4'er, 4 hanede 5'er, 4 hanede 6'şar, 2 hanede 7'şer erkek şahıs yazılıdır.

Defterde şahısların yaşı "sin" harfi ile gösterilmektedir ki bu Arapça "sinn yani yaş" kelimesinin kısaltılmasıdır. Köydeki en yaşlı erkek 70 yaşındadır.

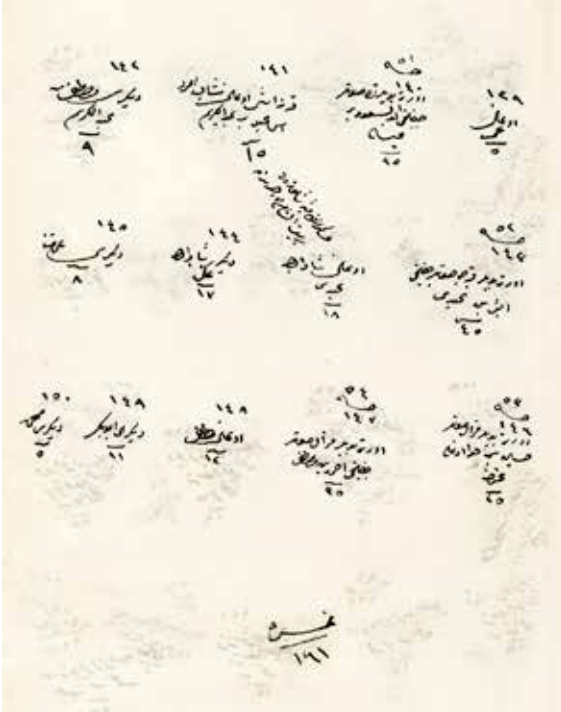
Tuzlukçu Karyesi'nin ilk hanesinde 65 yaşında olan, köy imamı, kısa boylu, ak sakallı çiftçi **Abdullah Efendi bin Yusuf** ve ailesi kaydedilmiştir. Tuzlukçu Karyesi Muhtarı, 35 yaşında olan, orta boylu, kara sakallı, çiftçi **Hacı Veli bin Ahmed** ve ailesi ise ikinci hanede yer almıştır.

Köyde iki çoban bulunmakta-

dır. (45 yaşında, orta boylu kara az kır sakallı Çoban ... Mustafa ve 35 yaşında orta boylu kumral sakallı çoban Süleyman oğlu Süleyman).

İmam, muhtar, çobanlar dışında meslek grupları zikredilmeyen erkekler, sakal ve bıyıklarına göre aksakallı, kır sakallı, kumral sakallı, kara sakallı ya da sarı bıyıklı, kara bıyıklı, ter bıyıklı olarak resmedilmiştir. Deftere kaydedilen en küçük erkeğin yaşı ise 1'dir. Bu sayım yalnız erkek nüfusu kapsadığı ve kadınların sayımı yapılmadığından köyün tam nüfusunu göstermemektedir.

Köyde asker olan 6 kişi vardır. Bunların yaşları deftere yazılmamıştır. 2 erkeğin durumu ise "üvey oğul" olarak kaydedilmiştir. Özürlü/hasta olarak (alil) olarak deftere kaydedilen olmamıştır.

KAYNAKLAR

- Adnan Çimen, "Sayım, Kayıt Düzeni ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlıda Nüfus Hizmetleri", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 14/3 (2012). 183-216.
- Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (B.O.A.), **Konya Akşehir Kazası Nüfus Defteri**, 1260.Z.29 tarih ve NFS.D.No:3285.
- Doğan Yörük, "XV-XVI. Asırlarda Akşehir Kent Merkezinin Nüfus Yapısı", Bilig, Ahmet Yesevi Üniversitesi, Bahar 2008, S. 45, s. 165-198.
- Enver Ziya Karal, **Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831**, Ankara.
- İbrahim Hakkı Konyalı, **Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir**, Numune Matbaası, İstanbul 1945.
- Kenan Arıncı - Mustafa Uzanç, "Akşehir'in Kuruluşu, Gelişmesi ve Şehrsel Fonksiyonları", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, III/30, Erzurum 2003, s. 139-167.
- Koray Özcan, "Anadolu'da Ortaçağ Kent Morfolojisi Selçuklu Çağında Akşehir", Akademik Araştırmalar Dergisi, Yıl 6, S. 24, İstanbul, 2005, s. 1-13.
- M. Akif Erdoğan, "Akşehir Sancağındaki Dirliklerin III. Murad Devrindeki Durumu ve 1583/991 Tarihli Akşehir Sancağı İcmal Defteri", OTAM, I, Ankara 1990, s. 128.
- Musa Çadırcı, **Tanzimat Sürecinde Türkiye Askerlik**, İmge Kitabevi, Ankara 2008.
- Serdar Ceylan, "Tuzlukçu Cami-i Şerif Vakfı", Akademik Sayfalar, 9 Ekim 2013, C. 13, S. 25, s. 398, 399.
- Serdar Ceylan, "Tuzlukçu Hacı İbrahim Oğlu Ali Efendi Çeşmesi", Akademik Sayfalar, C. 13, S. 24, 10 Temmuz 2013, Konya, s. 382-384.
- Serdar Ceylan, "Tuzlukçu'nun Tescilli Kültür ve Tabiat Varlıkları", Akademik Sayfalar, C. 13, S. 15, 8 Mayıs 2013, Konya, s. 236-240.
- Süleyman Demirci-Kazım Kartal, "Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1835 Tarihli Trabzon Vilayeti Maçuka/Maçka Kazası Müslim Nüfus Defteri Örneği", History Studies, International Journal of History, Volume 6 Issue 3, p. 119-145, April 2014.
- Volkan Ertürk, "16. Yüzyılda Akşehir Kazasının Sosyal ve İktisadi Yapısına Dair Bazı Tespitler", History Studies, International Journal of History, Volume 3/2 2011, s.197-218.
- Volkan Ertürk, "Akşehir Sancağından Kıbrıs Adasına Sürülmüş Aileler", Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2011, S. 23, s.45-58.

YABANCI ESERLERDE OSMANLI DÖNEMİ KONYA FOTOĞRAFLARI

Ahmet ÇELİK

Osmanlı döneminde çeşitli amaçlarla pek çok yabancı seyyah ülkemize gelmiştir. Bunlardan bazıları çalışmalarını gezi gözlemlerini resim, gravür ve fotoğraflarla belgelendirmişlerdir. Bu çalışmada Avrupa değişik ülkelerinden gelen araştırmacıların eserlerinde yer alan Konya resim ve fotoğrafları tespit edilmeye çalışılmıştır.

1. LEON DE LABORDE-1826

Leon de Laborde, 1826 yılında Konya'yı gezmiş, şehir hakkında genel bir görünümünü veren bu gravürünü vermiştir. O zamanlar hala ayakta olan dış surlar ve kale kapılar ön planda görülmektedir.

2. CHARLES TEXEIR-1828

Fransız arkeolog ve gezgini Charles Texier (1802-1871) Bayındırlık İşleri Müfettişliği görevi esnasında Fransız Hükümeti tarafından Anadolu'ya gönderil-

miştir. İlki 1833 ve ikincisi 1843 yılında olmak üzere Anadolu'daki seyahat ve incelemeleri sırasında yurdumuzun çok büyük bir kısmını baştanbaşa gezip dolaşmış, kazılar yapmış, araştırmalarda bulunmuş ve bütün bu çalışmalarının sonuçlarını yayınlamıştır. Eserinin adı: *“Asie Mineure, Description Géographique, Historique et Archéologique des Provinces et des Villes de la Chersonnese d'Asie* (Paris, 1862, 1882). **“Küçük Asya; Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi”** dir. Bu eserde 1828'de Konya'yı gezen seyyah Charles Texier melek tasvirleriyle süslü Pazar Kapısını çizmiştir.⁽¹⁾

3. FRIEDRICH SARRE-1895

Konya fotoğrafları ile ilgili olarak Alman Friedrich Sarre'nin

(1) http://books.google.com.tr/books?id=Bdwe9fhtbNoC&printsec=frontcover&dq=charles+texier&hl=tr&ei=0PPATaT9MIXJswbn6ITDBQ&sa=X&oi=book_result&ct=book-preview-link&resnum=1&ved=0CDYQuwUwAA#v=onepage&q&f=false

Sahip Ata
Friedrich Sarre-1895

üç eseri vardır.

İlki, Orijinal adı: “Reise in Kleinasien-sommer 1895--forschungen zur Seldjukishin Kunst und Geographie des Landes (1896)” olan **“Küçük Asya’ya Seyahat -Yaz 1895”** adlı eseridir. 1896 yayımlanan eser 209 sayfadır. Eserin sonuna 75 fotoğraf eklenmiştir.

Eser içindeki 9 fotoğrafta, Kadınhanı’ndan bir sokak, Ateşbazi Türbesi çizimi, iki derviş resmi, Selçuklu mimarisinden desenler, Beyşehir Eflatun Pınarı, Tefikiye Caddesi’nden Kapı Camii görünüşü (çizim), Mevlana Türbesi Yeşil Kubbe, Konya’nın Alaaddin Tepesi’nden genel görünüşü, Beyşehir Üskerles Köyü genel görünüşü resimleri vardır.

Eserin sonunda yer alan resimlerde ise Konya ve çevresi ile ilgili 48 resim mevcuttur. Bunlar, Akşehir ve Sultandağı, Akşehir Taş Medresesi portali ve avlusu, Ilgın’da Han avlusu, Ilgın Lala Mustafa Paşa Cami ve Şadırvanı, Konya Alâeddin Camii’nin Karatay Medresesi tarafından görünüşü, Sultan Alâeddin Köşkü, Alâeddin Cami önü, Karatay Medresesi önü, Karatay Medresesi girişi, Karatay Medresesi köşe detayı, Sırçalı Medresesi kapısı, avlusu, eyvanı, Sırçalı Medresesi çinileri, Sahip Ata Cami girişi, portali, mihrabı, Sahip Ata Fahreddin b. Ali Türbesi, İnce Minare girişi, Obruk, Obruk’ta bir kağrı, Kiçimusla Köyü genel görünüşü, Devrend köylüleri, Balkı Köyü tahta köprüsü, Beyşehir’de bir kapı portali, Eşrefoğlu Camii yandan görünüşü, caminin içi, Beyşehir Gölü, Anamas Dağı genel (3 adet), Afşar Köyü genel görünüşü, Üskerles köyü nakış deseni, Balkı köyü nakış deseni, Beyşehir nakış desen.⁽²⁾

Friedrich Sarre’nin ikinci eserinin adı “Denkmäler persischer Baukunst : geschichtliche Untersuchung und Aufnahme muhammedanischer Backsteinbauten in Vorderasien und Persien (1901)” olan ve Türkçesi (İran Sanatında Heykeltıraşlar: İran Ve Önasya’da İslam Taş Sanatı Ve Tarihsel Araştırmalar) anlamına gelen eserin 120-138 sayfaları Selçuklu Dönemi Konya eserlerinden bahsetmektedir. Bu bölümdeki 25 fotoğraf mevcuttur. Bunlar, Ak-

(2) http://openlibrary.org/books/OL23508632M/Reise_in_Kleinasien-sommer_1895--forschungen_zur_Seldjukishin_Kunst_und_Geographie_des_Landes

şehir Taş Medrese, Alaaddin Cami ve planı, Alaaddin Tepesi, Alaaddin Cami mihrabı, Alaaddin Cami köşesi, Türbesi, Aladdin Cami detay, Sırçalı Medresesi çizimi, avlu, Sırçalı Medresesinden bir detay, Sırçalı Medresesi portali, Karatay Medresesi portali, Karatay Medresesi çizimi, Sahip Ata'dan bir detay, Sahip Ata Türbesi içi, Sahip Ata Türbesinden bir desen, Beyhekim cami mihrab detayı çizim, Sahip Ata cami mihrabı, Sahip Ata külliyesi planı çizim, İnce Minareli medresesi genel, portali, İnce Minareli medresesi detay, Hasbey Darulhuffaz ve Sırçalı Medrese portali (2 adet).⁽³⁾

Friedrich Sarre'nin üçüncü eseri "Denkmäler persischer Baukunst: geschichtliche Untersuchung und Aufnahme muhammedanischer Backsteinbauten in Vorderasien und Persien (1901)" (İran Mimarisinin Anıtları)'dır. Bu eserin üçüncü cildinde Sahip Ata Çinileri (3 adet), Karatay Medresesi kubbe kasnağı, Karatay Medresesi çinileri (3), Sahip Ata Külliyesi genel görünümü, türbesi ve mihrabı olmak üzere 10 adet eserin fotoğrafı bulunmaktadır.⁽⁴⁾

4. MAX FREIHERR VON OPPENHEIM-1899

Alman Max Freiherr von Oppenheim (1860-1946)'un "Expedition in der Asiatischen Türkei 1899" adlı eseri 1930'da Berlin'de bastırılmıştır. 1899'da Adana'dan başlayarak Konya'ya kadar yaptığı seyahati resimle-

Hugo Grothe-1903

miştir. 116 sayfa olan bu eserde Adana, Tarsus, Karaman, Ereğli Çumra ve Konya yöresine ait 299 adet fotoğraf mevcuttur. Bu fotoğraflar içinde Konya Ereğli'den genel manzara 4, Çumra'dan 3 ve Konya'dan 50 resim mevcuttur Konya ile ilgili resimler (sayfa 72-115): Alaaddin Camii (dışı, içi, minberi- 4), Alaaddin Köşkü (2), Karatay Medresesi (2), Mevlana Dergâhı (1), Aziziye Camii (2), Şerafeddin Camii (1), Eflatun Mescidi (1), Hatuniye Mescidi(2), İstasyon (4), Müze (7), Valilik (2) ve Arap atları (2)'na aittir.⁽⁵⁾

5. HUGO GROTHE-1903

Alman Hugo Grothe'nin "Auf türkischer Erde: Reisebilder und Studien, (Berlin, 1903)" (Türk Yurdunda Seyahat Görüntüleri Ve Tetkikleri) adlı eserinde Aziziye Caddesi ve Sahip Ata Külliyesi fotoğrafları mevcuttur.⁽⁶⁾

(5) [http://arachne.unikoeln.de/arachne/index.php?view\[layout\]=search_result_category&view\[category\]=marbilderoppenheim&brower\[view\]=thumbs&brower\[count\]=100&view\[page\]=0&view\[section\]=uebersicht&search\[data\]=ALL&search\[mode\]=meta&search\[match\]=similar&view\[active_tab\]=overview&search\[constraints\]=konia](http://arachne.unikoeln.de/arachne/index.php?view[layout]=search_result_category&view[category]=marbilderoppenheim&brower[view]=thumbs&brower[count]=100&view[page]=0&view[section]=uebersicht&search[data]=ALL&search[mode]=meta&search[match]=similar&view[active_tab]=overview&search[constraints]=konia)

(6) <http://www.archive.org/details/auftrkischererd00grothgoog>

(3) <http://www.archive.org/details/denkmlerpersis-01sarr>

(4) <http://www.archive.org/details/denkmlerpersis-00sarr>

Friedrich Sarre-1895

Carl Franz

Gertrude Bell

6. GERTRUDE BELL

Gertrude Bell, biri 1905 diğeri 1907'de olmak üzere iki defa tarihi ve arkeolojik eserleri incelemek amacıyla Konya'ya geldi. Konya'da önce Ereğli'ye uğradı. Burada bir Fransız'ın işlettiği otelde kaldı. Alman bir mühendisle Anadolu'da kurulacak demiryolu hakkında konuştu. Onun esas amacı İngiliz devleti adına bilgi toplamaktı. Ereğli'den sonra 17 Mayıs 1905'de Konya'ya geldi. Konya'nın ve çeşitli tarihi eserlerin fotoğraflarını çekti. Tarihi eserlerin ölçülerini tespit etti.

18 Mayıs'ta Ermeni rehberi Fattuh, Gertrude Bell'in yorgun ve hasta atlarını sattı. Bell, sabahleyin erkenden Sırçalı, Karatay medreselerini gezdi, Buralarda fotoğraflar çekti. Kitabelerin kopyasını çıkardı. Meramda bulunan bir kiliseye giderek incelemeler yaptı. Bu incelemelerden sonra İngiliz konsolosluğunda Doughty Wyle'nin eşi ile konsolosluk bahçesinde buluştu.

Akşam yemeğinde Alman konsolos Löyvet'le Almanlar hakkında sohbet etti. İnşaatı devam eden Anadolu Demiryolu Hattı hakkında ayrıntılı bilgi al-

Gertrude Bell 1905, Alaaddin Camii.

Sır W. M. Ramsay-1909 Çumra Apa Köylüleri.

maya çalıştı. Alman konsolos Sultan Abdülhamid'i övmekle birlikte Osmanlı Devleti'nin bölünmesinin iyi olacağını söyleyince konuşmaya katılan Hüsne Bey'in protestosu ile karşılaştı. Daha sonra Bell, kaldığı otele döndü. Edindiği bilgileri günlüğüne yazdı.

Ertesi gün arkeolog W. Ramsey'le buluşarak Karaman'ın 40 kilometre kuzeyindeki Karadağ bölgesinde Binbir Kilise kazılarına katıldı. Bu çalışmasını The Thousand and One Churches (Binbir Kilise) adıyla daha sonra kitaplaştırdı.

Gertrude Bell, iki yıl sonra 1907'nin bahar ayında tekrar

Konya'ya döndü. Konya gelmeden Nisan ayında Kudüs'te Faik Paşa ile görüştü. Paşa'nın kızı Konya'nın resimlerini ona gösterdi. Bu resimler Bell'in çok dikkatini çekmişti.

Bu olaydan sonra Bell, 7 Mayıs'ta Beyşehir Eflatun Pınarı'na geldi. Yanında yine Ermeni yardımcısı Fattuh vardır. Yunuslar Köyü hakkında bilgiler edindi. Kızılören Köyü'ne doğru gelirken buradaki kervansaray yakınında kamp kurarak ağır eşyalarını Konya'ya gönderdi.

Kendisi de 8 Mayıs'ta Glis-tr'a doğru hareket etti. İyret ve Bolumya'da Roma dönemi zannettiği eserleri inceledi. Glis-

Sır W. M. Ramsay-1909

Alman Max Freiherr von Oppenheim, 1899 Sultan Selim

tra'ya gelerek cami yakınında bir oda kiralarak iki gün kaldı. Köydeki oyma kaya mezarlarını inceledi.

10 Mayıs'ta Çayırbağı üzerinden Konya'ya geldi. İngiliz konsolos ve eşini ziyaret etti.

13 Mayıs'ta konsolosla birlikte öğle yemeği yedi. Sonra Müze-i Humayun deposunda bulunan eserleri ve Roma lahitini inceleme üzere müzeye gitti. Orada kanatlı melek figürünü de incelediler.

Kısa süre Konya'da kaldıktan sonra Karapınar Ereğli, Aksaray'a gezip Konya'ya tekrar geldi. Yolda Akbaş ve Obruk Han'larını inceledi.

26 Temmuz'da Konya'ya dönen Bell, İngiliz ve Alman konsololarıyla beraber yemek yedi. İngiliz konsolosun eşiyle Alâeddin Tepesi'nde bulunan Eflatun Mescidi'ni ziyaret etti. Buraların resimlerini çekti. Aynı gün İngiliz konsolosun eşinin doğum günüydü ve anlattığına göre: "Nere-

deyse bütün Konya bu törene katılmıştı."

Bu Konya gezisinden sonra Gertrude Belle tekrar Ortadoğu'ya döndü. Birinci Dünya savaşında Kahire'de İngiliz İstihbaratı adına çalışmaya başladı. (7)

7.SIR W. M. RAMSAY-1909

Sir W. M. Ramsay'ın eserinin adı *"The Revolution In Constantinople and Turkey A Diart, Londra, 1909"* dır. Kitaptaki fotoğrafları eşi Lady Ramsay çekmiştir. Konya ile ilgili bölümler 220. sayfadan başlamaktadır. Konya ve çevresi ile ilgili toplam 17 resim mevcuttur. Bu resimler, Bozkır'da Roma köprüsü, (Güneysınır) Dorla (Aydoğmuş) köyü ve köyden bir kadın resmi, bir kazı çalışması, Çumra-Apa köylüleri, Kilistra'da Roma lahiti, Konya'da bir Osmanlı jandarması, Kilistra'da kuyu başı, Kilistra'da atlı araba, Kilistra yolu, Çarşamba nehri, Karaman-Karadağ civarından 1000 kilise harabesinin

dıştan ve içten görünüşü, Hacı Baba Dağı genel görünümü, Emir Gazide Hitit Anıtı (şu anda İstanbul'da müzede, fotoğrafı Prof. Kalender çekmiş), Konya'da Roma dönemi eseri (haç işaretli ve Latince yazılı)

Sir W. M. Ramsay'ın 2. eseri 1908 yılına aittir. Londra baskılı 452 sayfalık *"Cities of St. Paul Their Influence On His Life And Thought The Cities Of Eastern Asia Minor"* adlı eserde Tarsus ve civarıyla birlikte Konya civarı da incelenmiştir. Esere Konya bölgesiyle ilgili 8 fotoğraf eklenmiştir. Bu fotoğraflar: İlk sayfada üçler tarafından Mevlana Türbesi, Konya yakınlarında bir köy, Alâeddin Tepesi'ndeki Eflatun Kilisesi saat kulesi, Karaman Konya arasını gösteren harita, Hacı Baba Dağı, Debre köyü, Hatunsaray Kilistra arasında köprü ve Hatunsaray'da bir köprü'dür.

Sır W. M. Ramsay'ın 418 sayfa olan üçüncü eseri *"Luke The Physician And Other Studies In The History Of Religion, New York 1908"*dir. Eserde 3 Konya fotoğrafı vardır. Bunlar; Sırçalı Medrese kapısı önünde çocuklar, İvriz Hitit Anıtı Kaya ve Zazadin Han fotoğraflarıdır.

8. HARRY CHARLES LUKACH-1914

Harry Charles Lukach'ın eserinin adı: *"The City Of Dancing Dervishes And Other Sketches And Studies From The Near East, London, 1914"*dir. 257 sayfa olan eserin son sayfasında Arap alfabesiyle "ve's-selam" yazılmış. Eserde "Sema eden Dervişlerin Şehri Konya", "Akşehir'in Hocası" ve

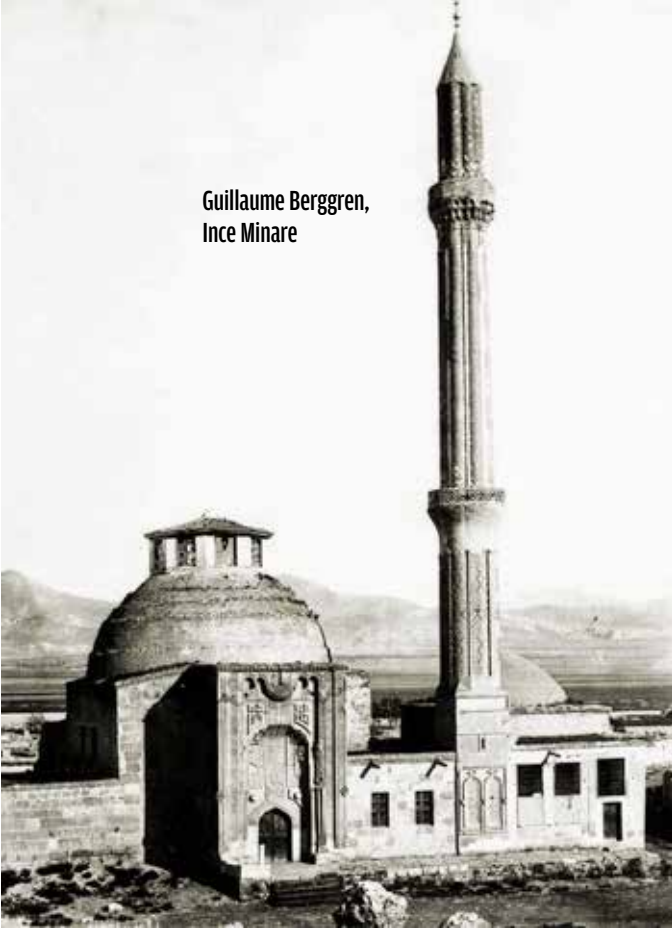
"Türkiye'de İslam" bölümlerinde 11 adet Konya ve Akşehir fotoğraflarına yer verilmiştir. Bu fotoğraflar; Sahip Ata önünde iki yaşlı, Alâeddin Cami içi, Alâeddin Sultan Türbesi, Çelebi Efendi, Mevlevi minyatürü ve sema-

1899 Konya halkı.

Max Freiherr von Oppenheim, Aziziye Cami

Guillaume Berggren,
İnce Minare

hane, Sultan Selim Camii, Akşehir Nasreddin Hoca Türbesi, Akşehir Taş Medrese ve türbesi içidir.⁽⁸⁾

9. DR. ALLISON DODD-1916

“The American Christian Hospital At Konia, Asia Minor, Report for the Year 1912-1913,” adı eser Dr. Allison Dodd başkanlığında bir heyet tarafından hazırlanmış. 22 sayfa olan ve New York, 1916’da basılan eserde 8 Konya fotoğrafı vardır. Bu fotoğraflar; Amerikan Hastanesi ve eczanesi, İnce Minareli Medresesi, Konya’dan bir manzara, Sırçalı Med-

rese girişi, Alâeddin Cami mihrabı, Konyalı erkek, Rum kızlar ve yeni Amerikan Hastanesi planıdır.

<http://www.archive.org/details/medicalmissionar00slsn>

10. WALTER AUGUSTUS HAWLEY-1918

Walter Augustus Hawley (1863-1920)’in *“Asia Minor, London/New York, 1918”* adlı eserinde bulunan 10 Konya fotoğrafı ise şunlardır: Mevlana Türbesi, Sille, Aziziye Caddesi, Alaeddin Köşkü, Karatay Medresesi, Konya’da bir medrese, Alâeddin cami içi, İnce Minare Portali, Sırçalı Medresesi taç kapı, Hasbey Darulhuffazı, Hasbey Darulhuffaz içi, Sırçalı Medrese içi ve Mevlana Türbesi avlusu.

Walter Augustus Hawley’in *“Oriental Rugs, Antique And Modern”* adlı diğer eserinin 152. sayfasında ise Konya namaz seccadesi fotoğrafını koymuştur.⁽⁹⁾

KAYNAKLAR:

Ahmet Çelik, “Getrude Bell’in Çektiği Resimlerle Konya”, Konya Burada, 23 Aralık 2011, Yıl:1, Sy. 3 sy. 19-21.

Hüseyin Muşmal, Yabancıların İzinde Osmanlı, Konya ve Çevresi’nde Araştırma Yapan Yabancılar(1876-1914), Me-Sa Yayınları, Konya 2009.

Mehmet İpçioğlu, Gertrude Bell’in Anılarında Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21 / 2009.

Osman Eravşar, Bir İngiliz Ajanının Konya Günlüğü Ve Fotoğrafları, İpek Yolu Dergisi KTO Konya Kitabı, VII, Konya 2004, sayfa 115-149.

Janet Wallach, Desert Queen, New York, 1996.

Friedric Sarre, Küçük Asya’ya Seyahat -Yaz 1895, Çeviren: Dara Çolakoğlu, İstanbul 1988.

(8) <http://www.archive.org/details/cityofdancingder-00luckerich>

(9) <http://www.archive.org/details/asiaminor00haw1>